DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE
LACTIS
DISCVSSIONE,

QVAM
AVSPICE SVMMO NVMINE,
ET
CONSENSV GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE,
SVB PRAESIDIO

DN. D. JO. HIER. KNIPHOFII,

ANAT. CHIRVRG. ET BOTAN. PROFESS. PVBL. FAC. MED. ASSESS. ORD.
ACAD. CAESAR. NAT. CVRIOS. COLLEGAE,

PRO LICENTIA
SVMMOS IN ARTE MEDICA HONORES
ET PRIVILEGIA
LEGITIME CONSEQVENDI,
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

THEODORVS AVGVSTINVS
LAVRENTIVS,
BVTTSTADENSIS.

H. L. Q. C. A. S. R. MDCCXLIX. D. XXII. AVGVSTI.

ERFORDIAE
Typis JO. CHRISTOPH. HERINGII, Acad. Typogr.

I. N. J.

§. I.

Humorem albidum dulcem, a massa sanguinea in mammis mulierum post exclusionem infantis ex utero, secretum, ut in prolis sugentis nutritionem cedat, *lac* vocamus.

§. II.

Aliis quidem rebus albentibus, propter coloris convenientiam, idem nomen imponitur. Ita neminem, nisi pharmacevticæ artis plane ignarum latebit, ex seminibus cum aqua, præmissa trituratione, expressis, consurgere emulsiones. Notissimum exemplum suppeditat *lac amygdalinum*. Cremor seu butyrum sulfuris pariter *lac sulfuris* vocatur. Et cosmeticum illud medicamentum, quod ex lithargyrio cum aceto aliisque præparatur, *lactis virginis* nomine superbit, tam ob similitudinem coloris, quam quod virgines faciem lenociniis & coloribus polluentes sibi eo pallorem inducant. Sed de his impropria appellatione gaudentibus nobis jam nullus est sermo.

 §. III.

§. III.

Multo potius humorem in mammis elaboratum consideratione dignum in praesenti judicamus. Pensitatis enim circumstantiis, in quibus subjectis reperiatur, quomodo ejus secretio in statu naturali sit comparata, & quae ad hanc clarius intelligendam faciant, facilius erit explicatu, ubi discussio lactis necessaria, & qua ratione cito atque tuto obtineri possit.

§. IV.

Omnes omnino infantes utriusque sexus, primis post nativitatem diebus, ex mammarum papillis liquorem chyloso lymphaticum exprimere annituntur. Has observationes inter rarius occurrentes censuerunt, quas tamen hodie subinde accidisse nunciant curiosi ejusmodi rerum observatores, qualem LANZONVS de lacte in infante recens nato communicat in *Ephem. Acad. Nat. Cur. D. II. A. X. p. 231.* & SCHMIDIVS *de lacte recens natae puellae ibid. D. I. A. VIII. p. 143.* sed dum in glandulis mammariis, foetus in utero contenti per sanguinem maternum nutriti ingens lymphae copia, sanguini in placenta uteri admixtae colligitur atque secernitur, per papillae ostiola in cavitatem tunicae amnii exstillat, non mirum est, in aliquibus subjectis mammas tumere, inflammari & in apostema transire. In hac re consentiunt BOHNIVS, ORTLOBIVS, TEICHMEYERVS, MORGAGNI & GVTERMANN. magis curiosa vero est observatio CRÜGERI *Dec. II. A. IX. p. 241.* vidit nempe virginem 18. septimanarum, cujus mammae pomum Borsdorfianum magnitudine adaequabant, & quotidie lac ad uncias tres vel quatuor fundebant.

§. V.

§. V.

Ad morbos a ſcriptoribus omiſſos, & a practicis neglectos, Cel. KRAMERVS *in Commerc. Litterar. Norinbergenſ. Anno 1735. Hebd. XXX. p. 236.* jure meritoque refert omnibus maribus pubeſcentibus ſemel obvium ab anno XII. ad XIV. incuſantibus incubos mammas ipſorum noctu ſugentes; dolore enim magis lancinante nocturno tempore, diurno autem pruriente fere intolerabili vexantur, pro varia enim variorum differentia, alter altero vehementius afficitur. Vidi ductus lactiferos exulceratos, areolam veſiculis obſitam & excoriatam in quindecim annorum nato jam prius pubeſcente; magnopere ea propter gaudebam, morbum aliquoties obſervatum, in nullo vero hactenus practico lectum in doctrina graviſſimo, rerumque pleniſſimo Commercio confirmari.

§. VI.

Puellæ de ſororiatione mammarum ab XI. ad XIV. annum conquerentes, jam memorato quoque laborant morbo, ſicuti pariter aliquoties obſervavi, & proinde non adeo miror, tam multa apud practicos occurrere exempla, in virginibus lac reperiri, quod JOVBERTVS, *l. 5. de error popul. c. 3.* A. LAVRENTIVS *l. 8. Anat. q. 1. Ephem. A. N. C. D. II. A. IX. obſ. 139. p. 241. Franc.* RANCHIN. de Morb. Mul. ſua auctoritate confirmant, quorum ingentem numerum allegat G. FRANCVS *in ſatyra medica de triplici lacte virginis §. 17. p. 7.* & quando tunc mammæ ſuctione infantis ſollicitantur, exquiſite coctum & ſufficienti copia ad infantem alendum prolici poteſt, *conf.* BEHR. *Phyſiol Med.*

 p. 554.

p. 554. ita STEGMANNUS novit nutricem, quæ tres infantes illuſtres lacte ſuo virgineo aluit, quam mater illuſtris veram virginem juravit *Ephem. A. N. C. D. III. A. IV. p. 226.*

§. VII.

Suctionis ope in edentulis quoque vetulis lac fuiſſe interdum elicitum obſervationes hinc inde proſtantes loquuntur: de lacte in mammis ſexagenariæ referunt *Ephem. D. I. A. III. obſ. 10. p. 14.* de aliis viduis ejulatu infantulorum commotis, aridas mammas præbentibus, ſucceſſive tamen ſufficientem ex iisdem nutritionem ſuppeditantibus, facile eſſet, hiſtorias proferre, ſi noſtrum propoſitum hoc poſtularet, curioſum tamen lectorem ad eruditiſſimum G. FRANCUM *l. c.* ablegatum volo.

§. VIII.

De ipſis viris mammoſis preſſu lac emittentibus *Cel.* RUCCERUM aliosque teſtes autoptas in medium proferre, non difficile eſt, quanquam de marium lactantium, quæ vulgo circumferuntur narrationes, LENTILIUS *in Jatromnematis Theor. Pract.* ſuam expoſuit mentem *Part. II. Capite 23.* quod haud abs re inſcribitur *de abſurdis Medicis:* nihilominus lactatorum a viris infantum b. D. D. *Jo. Maur.* HOFMANNUS plura exempla allegat in *Disquiſ. C. H. anat. pathologica ſpec. XI. §. 15. p. 152.* Immo de tota talium virorum gente lege *Renuardum* CYSATUM *de Inſul. Japon. &c. Germanice ap. J.* SCHENK. *obſ. l. 2. de mammill. obſ. XI.*

§. IX.

Omnia autem hactenus dicta ad medicos, qui extra

tra ordinem incidunt, casus pertinent: regulariter non nisi maritatæ, tempore ingravidationis ad finem perducto, fœtumque enixæ, lac in mammis elaborant. Duas natura mulieribus dedit mammas pectori impositas, ut si forsitan una quadam labe laboret, altera tamen ad infantem nutriendum supersit atque sufficiat.

§. X.

Hæ, si duo hæmisphæria mediocri magnitudine modice distantia, cute candida, tactu æquali mollitie elastica prædita repræsentant, & in medio parvam rubellam papillam prominentem, rubro brunna areola cinctam ostendunt, concludimus, in statu naturali eas esse constitutas, ad actionem & secretionem destinatam existere aptas, nec facile morbis affligi.

§. XI.

Internam substantiam deprehendimus sub cute collocatam peculiaris fabricæ albicantis glandulosæ, quam copiosa quaqua versum ambit pinguedo, quæ hinc inde, maxime vero circa peripheriam glandulosæ substantiæ interposita unum cum eadem contextum facit.

§. XII.

Huic substantiæ glandulosæ interjectos invenimus *ductus* sive *tubulos lactiferos* tenuissimo principio ex ipsa glandulosa textura ortos, arcuatim per anastomoses unitos, in sinus dilatatos, tandemque septem ad decem foraminulis in papilla terminatos.

§. XIII.

Dum omnis humor in corpore humano secretus a massa sanguinea procedat, ratio & ordo dicendorum exigunt,

exigunt, ut ſtrictius exponamus, per quas vias ſanguis pro ſecretione lactis deſtinatus, ad mammas vehatur; & per quos canales a ſecretione reſiduus reducatur.

§. XIV.

Ex ſubclavia *mammaria interna* oritur ſub ſterno, decurrens ad infimum usque ventrem, ramis ſuis non ſolum coſtarum interſtitia penetrantibus, variis partibus thoracis exterioribus, maxime autem mammis proſpicit; ſed etiam ad latera cartilaginis enſiformis egreſſa, rectum abdominis muſculum ſubit, in eodemque anaſtomoſibus a WINSLOVIO, NVCKIO, HEISTERO aliisque ſatis demonſtratis, cum epigaſtrica arteria unitur.

§. XV.

Thoracica ſuperior, quæ alias *mammaria externa* vocatur, ex axillari orta, ſerpentino decurſu ad mammas progrediens per ſuperiorem præcipue partem diſtributa reperitur. Notatu digna obſervatio doloris tenſivi, tertio ut plurimum poſt partum die ab axillis orti, in mammarum ſuperiori parte, horripilationibus interpoſitis, deſinentis, de hujus arteriæ actione admonet.

§. XVI.

Quod vero nonſolum per arteriam mammariam internam & externam, ſed etiam per *epigaſtricam* materia ſecretioni lactis idonea in mammas transferatur, varia me ad affirmandum inducunt argumenta: 1) primis poſt partum diebus, quantum vaſa uteri contrahuntur, tantum mammæ lacte ſatis turgidæ magis infarciuntur, conjunctis ſimul motibus febrilibus. 2) Sicuti infans mammas ſugit, ita lochia fluunt; quo incitatius

tatius ſuctu lac detrahit eo uberius ſanguis lochialis ad inſtar rivuli profluit, non ſine dolore tenſivo in utero incipiente & in mammis deſinente 3) in cadavere mulieris poſt partum defunctæ arteria mammaria interna & externa æque ac epigaſtrica dilatatæ, anaſtomoſesque ſatis conſpicuæ reperiuntur.

§. XVII.

Arteriæ jam memoratæ venas in univerſo decurſu agnoſcunt ſocias, quæ ſanguinem a ſecretione lactis reſiduum ad maſſam ſanguineam & cor reducunt.

§. XVIII.

De his ad lactis elaborationem abſolute neceſſariis vaſis ſanguiferis nemo dubitat: non omnibus vero arridet NVCKII aſſertum, *nervos* ad materiam lacti ſuppeditandam copiamque ejusdem augendam multum conferre. Etiamſi vero liquidum nerveum lacti materialiter non admiſceatur, ſecretionis tamen ſucceſſum meliorem æque ac vitiatum pro circumſtantiarum conditione expectari poſſe, nullus dubitat, cui mores nutricis cum lacte in infantem transferri, animique pathematum effectus in quantitatem & qualitatem lactis perſpectum.

§. XIX.

Ante omnia autem lactis excretio nervis adjuvatur, quod communiſſima & fere in omnibus lactantibus frequentiſſime occurrente obſervatione evincitur. Flaccida nempe atque mollis papilla mediantibus labiis & lingua ſugentis puſionis contrectata erigitur, quod nervi ad papillam ſubſtantia cavernoſa præditam directi, exactam ſenſibilitatem conciliando, ductus recta linea extendunt, comprimunt, infantique faciliorem

B papil-

papillæ apprehensionem, lenioremque, &, si verum dicere volumus, proportionatum infantis suctioni affluxum semper suggerunt.

§. XX.

Terminos hujus tractationis transirem, multis argumentis demonstraturus, utrum chylus non immutatus in mammas deferatur, an vero in sanguinem transmutatus in mammis iterum lactis essentiam assumat. Sufficiat repetere ex physiologicis, chylum ex intestinis tenuibus intrare orificia vasorum chyliferorum intra duplicaturam mesenterii sitorum, per ductum thoracicum & venam subclaviam in dextrum cordis ventriculum infundi, hinc cum sanguine propelli ad pulmones, quorum tenuissima vasa transiens amicam cum sanguine combinationem init; posteaque ad sinistrum, vel si mavis, posteriorem cordis ventriculum delatum, per aortam ad arterias mammarias, internam & externam & epigastricam trajici, quæ sufficientem semper copiam mammis porrigunt, ut harum fabricæ admirandæ & prorsus singularis functione primo speciem humoris albi habeat, gelatinosis vero sanguinis partibus admixtis lac & sanitati & nutritioni magis proficuum reddatur.

§. XXI.

Multum ad lactis elaborationem confert aeris temperatus ad corpus accessus; quapropter mammæ optime tectæ in calore naturali servandæ sunt. Fructus cereales, oryza, avena excorticata & similia, bona qualitate lac satis copiose exhibent, cui etiam succurrit sufficiens potus, aquosus magis quam spirituosus; corporis

poris motus ab incunabulis ſicut ſanguinis exactiorem elaborationem promovet, ita quoque lac præſtantius reddit; ſomnus non excedat, ſed ita comparatus, ut ſeptem vel octo horarum ſpatio vires iterum plenarie recuperentur. Omnes quidem excretiones regulariter procedant, una enim modum excedente, altera ſtatim defectu laborat. Videbis itaque diarrhœa affectam, aut ſudore perfuſam lactis paucitate laborare. Quæ tandem & quanta ſit affectuum animi in lac potentia, ex eo pateſcit, quod matres terrore perculſæ aut ira exæſtuatæ mammas infantibus præbentes, cum lacte epilepſiam, ipſamque mortem conciliant.

§. XXII.

Etiamſi lac, intuitu maſſæ ſanguineæ, humor magis ſimplex exiſtit, ex pluribus tamen partibus eſſe compoſitum, diſcimus, partim ex conſideratione modi, quo conficitur, quem ex aquoſis & pinguibus inter ſe unitis, elaboratio emulſionum pharmacevticarum ex ſeminibus oleoſis cum aqua paratis, æquale coloris albi productum, oſtendit; partim reſolutio lactis in butyrum, ſerum atque caſeum.

§. XXIII.

Hiſce generaliter ſcitu neceſſariis præmiſſis, ulterius conſiderandum venit, in quo caſu requiratur, ut humor in mammis præternaturaliter conſtitutus evacuetur. Maximam primo loco curam expoſcunt *recens nati*, utpote qui ſolo ejulatu dolorem perceptum indicare poſſunt, ideo primis poſt excluſionem diebus (§. 4.) papillæ eorundem expreſſione mediante a lympha contenta liberandæ, ſacculoque herba majoranæ,

origani, ſerpilli, rorismarini repleto in vino coćto impoſito roborandæ ſunt. Obſtetricibus ſollicitam curam in repurgatione corporis recens nati habentibus hoc morboſum accidens fere nunquam occurrit; dum enim omnes mucoſas ſordes in ſuperficie cutis hærentes leni frićtione abſumunt, nonſolum id, quod per papillulas exitum quærit, blandiſſimo motu exprimitur, ſed ſimul profundius in vaſis ſecretoriis hærens humor diſcutitur, aliorſumque derivatur. Eo frequentius autem obſervavi tumidas imo exulcerationem minantes mammillas, in ab aliquot diebus a negligentiæ deditis manibus obſtetricantibus, & ſorditudinem amante matre excluſis, ubi ſola expreſſione ſanitas obtineri non poterat, ſed impoſitis diſcutientibus v. g. emplaſtro diaphoretico Mynſ. Norimbergenſi, aliisque, oleo lacertarum malaxatis, corio feneſtrato indućtis abſceſſum avertere, neceſſitas poſtulabat.

§. XXIV.

Tempore *pubertatis*, in omnibus utriusque ſexus hominibus, magna in corpore humano ſeſe exerit mutatio. Partes enim ad nutritionem aptæ hactenus incremento atque extenſioni ſolidarum adhibitæ, nunc ad iisdem majorem ſoliditatem inducendam, itemque barbam, pubem piloſque procreandos, ad humores per inſenſibilem tra ſpirationem magis depurandos neceſſariæ; & ad elaborationem ſeminis in nobiliori, & ſuperflui ſanguinis, in ſequiori ſexu facientes; nunc aliorſum diriguntur, circulationisque leges certo modo immutantur. Concedo quidem, quod §. 5. allegatus morbus omiſſus non omnes pari ſenſibilitate affligat, ſed,

ſed, prouti in multis obſervare licuit, nullum Medicorum auxilium implorare neceſſe habuerunt homines de reliquo ſani; teneriori vero corporis habitu & in junioribus annis valetudinarii, adde alios munditiem corporis averſantes, hincque liberam tranſpirationem impedientes habui hoc morbo curandos, ubi temperantia interna, ut & infuſa herbarum theiformia loco potus ordinarii hauſta, externe autem ſacculi paregorici plantis nervinis repleti & Spiritu ſalis ammoniaci, cochleariæ, ſerpilli citrati, irrorati, calide impoſiti omnem abſolvebant paginam; præter unam, quam memini, miſeram, cui iniquo deceptæ conſilio, planeque adverſo uſæ remedio, unguento ægyptiaco ſuperlito, tam tetra in mamma naſcebatur ſuppuratio, ut papillæ ipſius deſtructio metuenda, ni inflammatione reſtincta & procurata conſolidatione ne malum ſerperet latius, omnibus viribus reſtitiſſem, quem morbum peculiari enarrari diſſertatione operam duco haud contemnendam.

§. XXV.

Virgines adultiores, menſtruamque ſecretionem aliquoties expertæ, non raro vitia diætæ committentes aut antea valetudinariæ periculum inccurrunt, mammarum tumore, dolore, imo etiam inflammatione affligi; frequentiſſime a Practicis obſervatur, virgines nonnullas inſtante menſium fluxu, aliquot dies ante eruptionem eorum, dolore mammarum tenſivo, talique tumore vexari, ut arctiorem thoracum conſtrictionem perferre nequeant. Nihil quoque inſoliti eſt, obſtructis in virgine menſibus humorem lacti analogum

vel mucum lactis similitudine mammas earundem distendere, ut suspicionem de virginitate læsa apud imperitos incurrant. Medicis vero exercitatis HIPPOCRATIS *Sect. V. Aphor. 39.* ante oculos habentibus, & reliqua signa suppressionem mensium & cachexiam virgineam concomitari assueta perpendentibus, observationesque practicas in memoriam revocantibus, v. g. mensium ex mamma in puella fluentium *Dec. II. A. V. App. pag. 41. obs. 70.* fundamentum & causa morbifica non tantum facile detegitur, sed etiam adhibitis remediis idoneis & præsentibus actioni primarum viarum prospicientibus, sanguinis cruditatem corrigentibus, viscididatem incidentibus, obstructa uteri vasa reserantibus, & denique emmenagogis decenti sub cautela practica exhibitis, mensium ordinarius restituitur fluxus, sponteque tunc tumor, reliquaque mammarum naturalem mollitiem atque magnitudinem turbantia evanescunt. Quibusdam virginibus prima vice mensium fluxum experturis, accidit tumor mammarum durus, aliis symptomatibus conjunctus; his RIVERIVS medetur sectione venæ in brachio, prælapsisque quatuor septimanis, reiterata in pede instituta, sanguinisque intemperie debitis correcta medicamentis, GALENVS spongiam ex aceto madentem super imponi jubet, ut mammæ parvæ maneant naturalemque duritiem retineant. De reliquo superfluum judico allegare autores CARDANVM, VESALIVM, *Joach.* CAMERARIVM, A. LAVRENTIVM, aliosque a *Celeb.* FRANCO citatos, observationibus innixos affirmantes: salva virginum integritate in earum mammis quandoque

que lac reperiri. Mammas a virginitate Cicuta illitas ſemper ſtaturas, Auctor eſt ANAXILAVS teſte PLINIO *lib. 25. c. 15.* Ego tamen ad ſororiantes puellarum mammas coercendas adhibere, minime ſuaſor eſſem, cum enim ejus uſus internus venenoſus, externum cum *Anonymo in Dod. authore* infidum pronuntio, etiamſi *Guil.* VARIGNAN. *Secret. Med.* J. C. BARICELL. *Hort. Gen. Georg a* TVRRE *Hiſt. Plant.* hunc in finem commendant.

§. XXVI.

Accedentibus autem propius ad *maritatas*, perpendendum nobis eſt, diſcuſſionem lactis easdem a Medicis poſcere variis ſub circumſtantiis aut commoditate inductas, aut falſa perſuaſione deceptas, aut neceſſitate coactas. Quædam poſt partum infantem propriis mammis alere recuſant, hinc ejus diſcuſſionem a Medico avide ſollicitant. Aliæ, ſeptimo utplurimum poſt partum die, nimio lactis ad mammas influxu perterritæ, nihil magis discuſſione exoptant. Aliis defectus papillarum, impedimento eſt infanti ubera porrigere, hinc lac copioſe mammas intrans diſcutiendum venit. Alias morboſa corporis conſtitutio, ſcorbutica nempe aut cachectica invitas cogit infantem conductæ mercede nutrici tradere, ideoque, ne ad mammas conſuetus major fiat affluxus in tempore proſpiciendum eſt. Propter perverſos mores aliis aſſuetos, ſcortationem, ſtoliditatem aut ad furtum inclinationem, mariti infantum amore capti, materno lacte puſiones nutriri non permittunt, ne ipſis cum lacte vitia ſimul communicentur, ideoque lactis diſcuſſio in principio ſtatim quo-

que

que necesse est. Tandem in omnibus infantem ablactare volentibus lactis discussio requiritur.

§. XXVII.

Sapientissimi creatoris ordinatione contingit omnibus mulieribus, ut sanguis superfluus, qui ipsas ad conceptionem reddebat idoneas, & ingravidationis tempore ad fœtum nutriendum impendebatur, post eundem in lucem editum ad mammas transferatur, ut ibidem novi nutrimenti lactis elaboratio fiat; graviter itaque ejusmodi mulieres erga se ipsas, graviter quoque erga proprios infantes peccant, quæ commoda vitæ ratione captæ proprium lac infanti exhibere renuunt.

§. XXVIII.

Neminem nisi fundamentorum physiologicorum plane ignarum latet, fœtum in utero latitantem, corpore minore gaudentem, viscera atque vasa sanguifera minora habere corpusculo suo accommodata, humoribusque pariter indigere tenuitate atque fluiditate proportionatis diametro vasorum eorundem circulationi destinatorum, eum in finem placentam uteri sanguinem maternum ulteriori comminutione aptum reddere, ut partes subtiliores redditæ per funiculum umbilicalem in corpusculum fœtus transferri possint, crassiores autem subtile corpusculum fœtus permeare, atque, cum nutritioni minus conducant, matri iterum tradantur. Magnam itaque copiam partium fluidarum crassiorum mater a fœtu ejectarum sibi colligit, quas deinde fœtus majori corpore instructus ex mammis sub specie lactis repetit, matremque a morbis instantibus liberat,

liberat, ad quos ipſam in utero, nobiliſſimam, ſubtiliſſimamque ſanguinis partem abſumendo, diſponebat. Quæcunque igitur infantem lactare renuit in ſe ipſam fit injurioſa, dum craſſiores ſanguinis partes tempore geſtationis collectas multifariis morboſis ſymptomatibus ſenſim conſumere tenetur.

§. XXIX.

Non ſolum autem ſibi ipſis nocent, ſed etiam gnatum lædunt: nullum lac puſionis ætati magis convenit quam propriæ matris; nullum lac temperamento infantis magis congruum, quam quod ſecernitur ab eodem ſanguine, quo in utero fuit nutritus; & ſi mores cum lacte infantibus communicantur, quam ſententiam Ill. *Frid.* HOFFMANNVS quoque demonſtravit, mater honeſta multis virtutibus ornata, ſuum infantem nutrici tradit, quæ utplurimum ſunt ſceleſtiſſimæ, ſcelerum rudimenti atque ſeminii in gnatos translati cauſa moralis evadit. Accedit, quod infantes plurimum ardentius ament nutrices, & mutuus obſervetur inter lactantem & lactatum affectus amoris, nunquam mater talem erga ſe amoris ut gradum percipiat in infante a nutrice lactato, & amor vice verſa maternus erit remiſſior.

§. XXX.

Lubrico nititur fundamento opinio, falſisque ſuperſtructa eſt argumentatio præmiſſis, quod puerperæ alienis nutricibus lactationis onus tradentes breviſſimo temporis ſpatio amiſſas inter geſtandum vires recuperent, & præterea longe formoſiores evaderent atque manerent, quam ſi ipſæ lactationis negotium ſuſciperent. Experientia meum confirmat aſſertum:

duas novi sorores eadem corporis formositate & vigore; natu major quinque infantum mater, omnes postquam proprio lacte nutrivit, elegantiori habitu, corporeque sano gaudet; altera majorem pulchritudinem affectans, quatuor enixa infantes, quos lactandos ideo renuebat, ut nitor faciei, elegantiaque integra servaretur; sed proh! misere decepta & venustatem & pulcritudinem & firmam corporis adfectionem perdidit, ægretque, morbis junctim eam vexantibus. Rationem §. 28. adlatam huc quadrare existimo, dum enim sanitas eo perfectior est, quo magis sanguis depuratus existit; sanguis autem eo exactius depuratur, quo plus secretiones & excretiones vigent, & in statu naturali procedunt; notabilem vero, si non præcipuam atque primariam excretionem in sexus sequioris mediæ ætatis hominibus constituat menstrua ejusque vicaria, lactatio; & quo perfectior sanitas, eo excellentior quoque corporis facies externa. Sequitur, ut matres infantes propriis mammis nutrientes eo ipso formosiores reddantur. Ergo in hoc casu lactis discussio argumentis a ratione & experientia desumtis potius dissuadenda.

§. XXXI.

Falso quoque præoccupatæ timore lactis discussionem postulant puerperæ utplurimum *primiparæ*, quando nonnullis, tribus cum dimidio, aliis septem post editum fœtum diebus præterlapsis, mammæ nimio sanguinis affluxu in tumorem durum cum dolore tensivo assurgunt, conjuncta horripilatione febrili; motibus enim naturæ probe observatis, & legitimis regulis diæteticis huc facientibus non neglectis, lochiorum-

que

que fluxu debite ſuſtentato atque promoto, nulla amplius diſcuſſione opus eſt, ſi modo infanti adultiori mammæ frequentius evacuandæ præbeantur; aut ſi hoc non ſufficiat, & ſimul lochia retineantur, vena in pede aperta, ſuperfluum ſanguinem evacuare poſſumus, conſilio FORESTI *Lib. XVIII. Obſ. XIX.*

§. XXXII.

Aliud plane eſt, ſi *defectus papillarum* puerperas ad nutricis vices ſubeundas inhabiles reddit, quod duplici modo contingere videmus; aut papillæ in mammarum cute deliteſcunt, aut plenarie deſunt. Prius in multis occurrit arctioribus fibulatoriis, ſive capitiis, multis balænæ baculis firmatis, a tenerrima juventute conſtrictis, utentibus, quæ prominere papillas prohibent, easque ita comprimunt, ut eandem ſuperficiem complanatam cum mammis acquirant. Hæ, ſi ultimis geſtationis menſibus nuce moſchata ad modum pileoli digitorum excavata papillam tegunt, aut annulum ex radice rhodia tornatum eidem induunt, compreſſionemque ulteriorem evitant, ſenſim ac pedetentim elicitur, ut poſt partum abſolutum fœtus mammæ appoſitus papillam magis ac magis, dum emittendo commode lacti diſponatur, educere poſſit. Poſterius ſi forte evenerit, ut per abſceſſum in puella aut circa pubertatis annos tota prorſus interierit papilla, evitari nequit, quin eo, quem infra apponam, modo lac quam primum diſcutiatur.

§. XXXIII.

Matrimonium inituro *morboſa* mulieris *conſtitutio* non in oculos incurrit, ideoque accidit, ut aliquis

adipiſcatur uxorem ſanitatis labefactatæ cauſas occultantem. Primarium finem conjugii eſſe procreationem ſobolis & ratio docet, & natura eo homines impellit, ut unusquisque omnia laborum incommoda lætus ſuſcipiat, ſi modo fructus laborum & pecunias acquiſitas in infantes, legitimos hæredes transferre poſſit. Nunc mater cacochymica & ſcorbutica quidem concipit, feliciter geſtat, & in utero fœtum alit, atque legitimo tempore in lucem edit, ſed ſi ipſum nutrit, ſemina morboſa embryoni in utero communicata magis excitantur, corpuſculoque ab aere inſpirato magis magisque alterato infantis, excitantur tormina, ſuperveniunt non raro inſultus epileptici & non leves ægritudines, & præmatura mors acceleratur, uti ETTMÜLLERVS praxi edoctus teſtatur. Conſultius itaque infans ſervandus nutrici conductæ committitur, ut ſalubri tali lacte opprimantur morboſa fermenta; matris vero lac mammas intrans diſcutitur, & tempore puerperii infuſis balſamicis, commodisque medicamentis dyſcraſia ſanguinis corrigitur, ut probe obſervatis regulis diæteticis materia peccans præparata ſub fluxu lochiorum e corpore evacuetur, ideoque & matris & infantis ſanitati proſpiciatur atque conſulatur.

§. XXXIV.

Pater, qui curam gerit pro infantum corpore, non minus ſolicitus eſt, ut *moribus* imbuantur eosdem ornantibus. Quot vero ſexus ſequioris a prima juventute furto, ſcortatione, pertimeſcendisque inquinatæ flagitiis, in eadem ſe viris nuptæ ingurgitant, honeſtatis etſi præ ſe ferant ſpeciem? Ne vero infantes

pari

pari labe inficiantur, aut rudimenta malorum in utero posita per lac maternum gravius exacerbentur, moratiori committendus infans nutrici, ut ejus lacte vitia jam contracta extirpentur, corrigantur, matri vero lac removendum.

§. XXXV.

Diverso tempore, variisque sub circumstantiis mulieres discussionem desiderant, nunc infantem ablactare volentes; nunc sub ipso lactationis negotio, &, vel ob abundantiam mammas distendentem, vel ob coagulum in iisdem factum; nunc primis post factam ingravidationem diebus. Multis maritatis accidit, ut statim *post factam imprægnationem* infimus venter pariter ac mammæ dolore tensivo in figuram globosam attollantur, qui tamen tumor primo mense præterlapso detumescit. Desiderarunt quædam a me, ut remediis huic in tempore succurratur tumori; quum autem experientia ipsa edoctus essem, effectum esse immutatæ, ex ingravidatione facta, œconomiæ animalis; facile illis persuadebam, nihil inde metuendum periculi; æquiori animo dolorem perferebant, cum, quod prædixeram, repente factus tumor post quatuor septimanas decrescebat ac desinebat, qui vigesima quidem septimana iterum auctus, inter factæ imprægnationis signa numerari potest.

§. XXXVI.

Primiparæ lactantes fere omnes de abundantia lactis conqueruntur, sicuti autem hoc signum est integræ sanitatis, ita tantum admonendæ sunt, regulas diæteticas exacte observare, utpote quæ ipsis præcipiunt, ae-

rem frigidiorem evitare, maximopere autem mammas ab eodem defendere; in puerperio nulla polytropha assumere, victu potius tenui esse contentas; non nimium otio, quieti & somno indulgere, sed durante lactationis tempore assueto labore corpus exercere; noctu octo horas reficienti somno consumere; ad ordinarias se- & excretiones respicere, &, quod præcipuum est, de die infanti toties nutritione turgidas mammas exhibere, quoties evigilat, noctu autem ter tantum sugendas offerre, & quidem determinato tempore v. g. vesperi hora decima, hora prima nocturna & hora quinta matutina; hoc ordine observato abundantia lactis semper moderabitur, &, quando infans ex una mamma nutrimentum haurit, semper ex altera æqualis quantitas superflui exstillabit.

§. XXXVII.

Id vero solicite quoque attendendum, ut alternatim nunc dextra nunc sinistra pusioni porrigatur mamma. Si enim aliquoties ejusdem lateris mamma infanti præbetur, quo brachio mater infantem commodius apprehendit, huic infans brevi tempore assuescit, alteramque sugere ulterius renuit, simul etiam fluida lactis pars plus vexatam intrat, dum in altera quiescente quædam pars residua stagnat, coagulatur & glandulam mammariam infarctam atque induratam reddit, ad quam tunc discutiendam ut plurimum frictio molliori spelle mustelæ, quam albam optant, sufficit; cum excutia enim discussionem instituendam dissuadeo, quia vidi in excessu peccantes majorem induxisse tumorem, dolorem, imo inflammationem; & quod huic curationi acceptam

hære-

hæreditate excutiam paratiſſimum jactent remedium, ſuperſtitionem redolet, quo ſaniores uti verebuntur, ſimplicioribus ut impium interdicendum. Amuleti loco mercurius vivus in nuce avellana carioſa vel calamo ſcriptorio e collo ſuſpenſus intra mammas geſtatus reſolutionem atque diſcuſſionem ſtagnantis in mamma lactis promovet, ita ut & in hoc caſu axioma Ill. Wedelii veritati ſuperſtructum reperiatur, nihil magis fundere lympham quam mercurius.

§. XXXVIII.

Conſenſum partium ſolidarum & fluidarum inter corpus matris & infantis, (aut ſi placet ſympathiam nominare,) nemo niſi praxi medica minus exercitatus negabit. Quid in corpore embryonis producit nævos reſpondentes imaginationi gravidæ matris? Conſenſus partium. Quid in mammis lactantis matris excitat dolorem punctorium titillantem, quando infans ſitiens ejulat remoto loco degens? Conſenſus inter matrem & genitum. Quid pallorem faciei & labiorum, corporis frigus, aliaque in infantis producit corpuſculo ſpatio horæ quadrantis ante, quam mater febre intermittente laborans paroxysmum experitur? Conſenſus intercedens matris & lactantis corpus. Hæc aliaque penſitans non mirabitur, lac evaneſcere, ſi mors lactantis inſtat; hinc utplurimum ſignum morituri infantis deſumunt, cujus vitæ periculum huc usque non apparuit. Quæ non ita dicta velim accipiantur, quæ in omnibus ſe exſerant lactantibus, quum variæ variorum cauſæ & frequentiores reſtringant experientias. Inveniuntur quoque matres, quarum infantibus præma-

tura

tura morte privatarum lac copiosius ad mammas fluens discussionem postulat, quod vero legitimo modo, necessariis cautelis practicis observatis, expertoque Medico in consilium vocato, instituendum. Perversa enim tractatione, & remediis domesticis, ex vetularum plerumque suasu applicatis, sæpe oriuntur anxietas præcordiorum, pectoris & mammarum dolores, tensiones atque nodi, quibus nisi tempestiva resolutione ac discussione præveniatur, inflammatione concepta suppuratio sequitur; aut in corpore cacochymico scirrhus & deplorabilis cancer vitam maximis sub cruciatibus degere quinimo finire causa existit.

§. XXXIX.

Quando igitur aut infans mortuus, aut annum egressus ablactandus, lac ut removeatur, omnino opus est. Providus & cautus de eo consultus ad duo maxime respicit momenta Medicus I. lac in mammis contentum discutiatur & resolvatur II. ulterior lactis secretio impediatur. Nunc Medicus triplici ratione omnibus ejus opem implorantibus succurrit: Consilio diætetico, Remedio pharmaceutico, & Auxilio Chirurgico.

§. XL.

Prius obtinebit, ac ex voto perficiet, si infante mortuo, ab alio infante; aut adhuc vivente ablactante, lac in mammis concretum omne exsugitur; quodsi vero nec hac ratione excussum fuerit, emollientibus & discutientibus externe utatur; interne autem exhibitis sudoriferis, majori quantitati in peripheria corporis exitus concilietur, ut sanguis ad mammas delatus per

venas

venas redire queat, & in vasis depletis locum inveniat.

§. XLI.

Consilia diætetica suadent, a cibo & potu per aliquot dies abstinere, infusoque theiformi ex radice bardanæ glycirrhizæ, herba betonicæ, scolopendrii, oreoselini, floribus chamomillæ, borraginis, tunicæ, ligno sassafras & similibus composito contentam esse, corpus modice movere, prout conditio personæ ablactantis permittit, somno non nimis indulgere, animique pathemata vehementioria fugere.

§. XLII.

Varia ex triplici regno desumta externe mammis applicantur: Herba petroselini viridis sub ferro candefacto, quo linteamina lævigantur, calefacta apponitur, quæ si adsiccescat, denuo recens parata imponatur. Item herba recens cum cumino contusa ad instar cataplasmatis mammis applicata præstat G. H. VELSCH. *Obs. Med. Episagm. 32.* discutit simul glandulas mammarum lacte turgidas induratas. BEHRENS *Selecta Diætet. Arn.* WEICKARD. *Thes. Pharm. Rod. a* CASTRO *de Morb. Mul.* Herbam Alsine viridem mulierculæ ad lac in mammis discutiendum sub axillis gerunt, talis vero repulsio a frigore herbæ maxime proveniens sæpe nociva evadit; tutius proceditur, si recens herba, uti de petroselino dictum, calefacta mammis imponitur. conf. WEICKARD. *l. c.* aut si cum aqua decocta cataplasmatis forma mammis super imponitur TABERNÆMONTANUS in Artzeney-Buch. CRATO *L. V. Cons. 40.* Pariter Cataplasma ex herbis siccis menthæ & Rutæ p.

æ. tantillo ſeminis carvi, in aceto cerevisiæ coctis, mammis calide applicatum, lac coagulatum nonſolum reſolvit, ſed novam quoque lactis generationem prohibet. Herbam cicutæ aqua & aceto coctam, fotu mammis applicatam *Roſinus* LENTILIVS *Miſc. Med. Pract.* laudat ad lac diſcutiendum, ut præcaveantur inflammationes, ſchirrhi, cancri, tumores & tubercula. Ab adſtringentibus vero, repellentibus, conſtipantibus & refrigerantibus abſtinendum eſſe judico, quam diu alia remedia proſtant. Lac in mammis induratis ſtagnans noſtræ diſcutiunt mulierculæ inunctione butyri inſulſi; nunc vero lac habet aliquam partem, quæ poſt ſeceſſionem butyroſæ pinguitudinis ſpiſſeſcit. Hæc videtur eſſe lympha, quæ, quamdiu interpoſitæ particulæ oleoſæ a contactu ſuarum particularum prohibentur, non cohæreſcit, *celeb.* SCHVLZIO erudite hoc docente; pingues itaque partes lacti deficientes, per inunctionem mammarum reſtitutæ, lactis regreſſum ad maſſam ſanguineam facilitant.

§. XLIII.

Sunt, qui ſacculis paregoricis impoſitis optatum ſemper impetrant auxilium: recipiunt herbam ſalviæ & origani ſiccam, ſale communi & aliquot granis camphoræ additis, ſacculo includunt, quem interpaſſatum calide applicant. Ubi autem præcipuus ſcopus ſimul emollitio exiſtit, floribus meliloti, verbaſci, ſambuci, chamomillæ, ſemine lini, fœnugræci, carvi, contuſis, addita camphora, ſacculum replent, eoque calide mammis impoſito utuntur. DOLÆVS *Opp. Append. Epiſt. V.* cinnabarim nativam cum aqua florum ſambuci mixtam,

tam, vel cum cera in emplastrum redactam commendat. Emplastrum ex cera, cinnabari & oleo lini paratum WALDSCHMIDIVS expertus deprædicat *Ephem. N. C. D. II. A. VI. Obs. 155.* Emplastrum, quod *Illustris* WEDELIVS *Comp. Prax. Clin.* ex diachyl. simpl. unc. i. sperm. cet. dr. iij. camph. g. iv. croc. g. iij. compositum, imponi præcipit, haud contemnendum in removendo feret lacte auxilium.

§. XLIV.

Interne pulveres salini medii, absorbentes, temperantes, essentia alexipharmaca Stahlii, serpentaria virginiana, myrrhæ balsamica, succini, castorei, asæ fœtidæ M. S. rectificata, Tinctura bezoardica egregium edunt effectum; si modo medicus ad symptomata, subjectum, aliasque circumstantias respiciat, quale medicamentum, quando, in qua dosi, & quamdiu sit adhibendum. Videbis enim maxime differre casus, ut librum integrum conscribere necesse habeat, omnibus qui prospicere, singulaque evolvere velit.

§. XLV.

Lacte novo si post suctionem ultimam mammæ adimplentur, necesse est, ut evacuetur, potest hoc præstare mulier suctui assueta, aut ipsa ablactans instrumento vitreo succarola dicto, aut quod mihi magis arridet cucurbitula lignea majori. Recipere debent cantharum ex recenti ligno paratum, aquæ deportandæ alias destinatum, tali apertura præditum, ut mammam turgentem exacte capere possit. In hunc fundunt aquam, radicibus liliorum alborum, herba malvæ, mercurialis &c. decoctam, circumagunt ferventem in

cantha-

cantharo aquam, iterumque effundunt, ſtatimque cantharo mammam recipiunt, ſic ad inſtar cucurbitæ mammæ adhærebit; calorque & vapor herbarum emollientium efficiet, ut lac ſtagnans reſolvatur atque educatur, quod tam diu reiteratum, alternis mammis cucurbitam hanc ligneam applicando, donec naturalis mammæ mollities reſtituta ſit. Faſcia tunc ſupra mammas emplaſtro tectas circumducta novam lactis generationem impediet. Ubi neceſſitas & plethora præſens urget, ſanguis quoque imminuendus eſt venæſectione. Quando humores quantitate & qualitate peccantes primas vias moleſtant, clyſteris injectione non modo evacuantur, ſed etiam humores ad mammas tranſeuntes repelluntur.

§. XLVI.

Poſterius quod §. XXXIX. indicavimus tutius perficietur remediis internis, humores imminuentibus, aliorſumque ducentibus, laxantibus, diaphoreticis, diureticis, quorum præparationem judicio & experientiæ Medici relinquimus. Externe mammæ & thorax faſcia & arctioribus veſtibus conſtringantur, ubi etiam Emplaſtri ad dorſum applicatio à WEDELIO præſcripti non negligenda.

